

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
RPO-612259-IV/09/BB

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 0 22 551 77 00
Fax 0 22 827 64 53

Warszawa, *19 czerwca 2009 r.*

Pan

Andrzej Czuma

Minister Sprawiedliwości

WARSZAWA

Kwas morskiy Samie Ministrowe

W pracach Rzecznika Praw Obywatelskich po raz kolejny pojawił się problem ograniczeń egzekucyjnych w postępowaniu cywilnym - wiele skarg kierowanych do Rzecznika dotyczy zakresu możliwej egzekucji w sytuacji, gdy zajęтым składnikiem majątkowym jest wierzytelność.

Otóż ograniczenia egzekucji z wierzytelności uregulowane są kazuistycznie: wówczas, gdy ustawa normuje odrębnie np. egzekucję z rachunku bankowego (tj. z wierzytelności, jaką dłużnik posiada względem banku z tytułu prowadzenia rachunku) czy egzekucję z wynagrodzenia za pracę, jednocześnie precyzyjnie określa zakres możliwego zajęcia (zob. art. 833 §1 kpc w zw. z art. 87-91 kodeksu pracy, art. 54 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe: Dz. U. z 2002 r., nr 72, poz. 665 ze zmian.). Jest bowiem zasadą że pewna część tych wierzytelności jest wolna od zajęcia - zwłaszcza w przypadku egzekucji z wynagrodzenia za pracę i z innych stałych świadczeń, których celem jest zapewnienie utrzymania, nie pozbawia się dłużnika możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych.

Analogiczny jest cel istniejących ograniczeń egzekucji z rzeczy ruchomych, wprowadzonych przez art. 829 kpc: jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, „ograniczenia natury humanitarnej mają na względzie interes dłużnika o tyle, by prowadzona egzekucja nie doprowadziła do fizycznego wyniszczenia dłużnika i jego rodziny przez pozbawienie minimalnych środków na egzystencję i podstawowych przedmiotów codziennego użytku, a także by nie doprowadziła do psychicznej degradacji dłużnika przez pozbawienie go przedmiotów służących do wykonywania praktyk religijnych, niezbędnych do nauki, czy też mających szczególne, osobiste znaczenie dla dłużnika. Ograniczenia natury społeczno-gospodarczej uwzględniają interes dłużnika jako podmiotu gospodarczego, by pomimo prowadzonej egzekucji mógł kontynuować osobistą pracę zarobkową” (S. Kozik, [w:] Z. Szczurek [red.], *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*. Sopot 2005, s. 335).

Jednak we współczesnych realiach społecznych wiele osób utrzymuje się ze świadczonych usług bądź wykonywania określonych zadań poza stosunkiem pracy: ich jednym źródłem dochodów jest wynagrodzenie wynikające z umów zlecenia bądź umów o dzieło; z kolei podstawą utrzymania twórców jest wynagrodzenie otrzymywane z tytułu umów licencyjnych bądź przeniesienia praw autorskich. Nie można także pominąć bardzo powszechnej obecnie formy świadczenia usług w postaci tzw. samozatrudnienia, w ramach której dana osoba prowadzi działalność gospodarczą w bardzo niewielkim zakresie, polegającą na świadczeniu usług na rzecz jednego odbiorcy.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich, normy kodeksu postępowania cywilnego nie uwzględniają obecnie istniejących warunków obrotu prawnego, w których regularnie wypłacane pobory pracownicze - czy też żywy inwentarz, potrzebny do wyżywienia dłużnika - nie dla wszystkich dłużników są właściwym źródłem utrzymania. Wynagrodzenie tych dłużników, którzy osiągają dochód z umów zlecenia czy o dzieło, nie są w żadnym stopniu chronione przed egzekucją. Zajęcie wierzytelności, wynikających z tych umów, jest zupełne - ani przepisy kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące egzekucji z wierzytelności (art. 895 i dalsze kpc), ani też inne regulacje ustawowe nie zapewniają żadnej ochrony tych należności. Tymczasem często to właśnie z nich utrzymuje się dłużnik.

Jako przykład można wskazać sytuację jednego ze skarżących, który zwrócił się do Rzecznika: jedynym jego dochodem jest wynagrodzenie przypadające z umów licencyjnych, na podstawie których „sprzedaje” on swoje utwory fotograficzne. Od wielu miesięcy nie

otrzymał on żadnej kwoty z tego tytułu, gdyż wszystkie przypadające mu wierzytelności podlegają zajęciu. Jako że nie są to „świadczenia powtarzające się” w rozumieniu art. 833 § 2 kpc (przypadają one od różnych podmiotów, w nieregularnych okresach), komornik dokonuje zajęcia wierzytelności w pełnej wysokości.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich nie znajduje uzasadnienia sytuacja, w której pewien składnik majątkowy nie podlega żadnej ochronie w przypadku egzekucji - w sytuacji, gdy jest to świadczenie, które służy utrzymaniu dłużnika, oraz co do zasady jest podzielne (w tych aspektach egzekucja z wierzytelności różni się np. od egzekucji z nieruchomości, który to składnik majątkowy również nie podlega ochronie). Niewątpliwie ustawodawca nie uwzględnia tutaj „alimentacyjnego” charakteru wielu wierzytelności.

Zapewnienie określonej ochrony prawnej wierzytelności w trakcie egzekucji wydaje się więc celowe - można rozważyć ograniczenie egzekucji przynajmniej w takim zakresie, jaki przewidziany jest np. przez art. 829 pkt 5 kpc w przypadku zajęcia pieniędzy będących we władaniu dłużnika (pozostawia mu się środki niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., nr 14, poz. 147 ze zmian.), uprzejmie proszę Pana Ministra o rozważenie przedstawionego zagadnienia; będę wdzięczny za przekazanie uwag Pana Ministra, dotyczących możliwości ochrony wierzytelności w sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich